

Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Τόμ. 13 (2014)

Special Issue - Life Skills

ΑΠΟΨΕΙΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Αλεξάνδρα Μαραβέλη (Alexandra Maraveli),
Ευαγγελία Σβίρου (Evaggelia Svirou), Βασιλική
Πλιόγκου (Vasiliki Pliogkou)

doi: [10.12681/icw.17964](https://doi.org/10.12681/icw.17964)

Copyright © 2018, Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μαραβέλη (Alexandra Maraveli) Α., Σβίρου (Evaggelia Svirou) Ε., & Πλιόγκου (Vasiliki Pliogkou) Β. (2014). ΑΠΟΨΕΙΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 13, 291–299. <https://doi.org/10.12681/icw.17964>

Μαραβέλη Αλεξάνδρα, Πτυχιούχος του προγράμματος «Σπουδές στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία» του Μητροπολιτικού Κολλεγίου Θεσσαλονίκης

Σβίρου Ευαγγελία, Νηπιαγωγός, Μ.Α., Διδάσκουσα στο πρόγραμμα «Σπουδές στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία» του Μητροπολιτικού Κολλεγίου Θεσσαλονίκης

Πλιόγκου Βασιλική, Διδάκτωρ Επιστημών Αγωγής ΑΠΘ, Ακαδημαϊκή Υπεύθυνη τομέα Παιδαγωγικών, Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης στο Μητροπολιτικό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης

ΑΠΟΨΕΙΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η αναζήτηση των απόψεων νηπιαγωγών για τη συμβολή των εικαστικών τεχνών στην ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Διερευνάται, δηλαδή, κατά πόσο η συμμετοχή του νηπίου σε δημιουργικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες συμβάλλει στην ανάπτυξή του σε όλους τους τομείς, όπως ο ψυχοκινητικός, ο νοητικός, ο γλωσσικός, ο αισθητικός κ.ά. Η επεξεργασία και ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων διεξήχθη μέσω του προγράμματος SPSS (Superior Performance Software System 19), με εργαλείο συλλογής δεδομένων ερωτηματολόγια με ερωτήσεις τύπου κλίμακας Likert, σε δείγμα 80 νηπιαγωγών δημόσιων και ιδιωτικών νηπιαγωγείων της Θεσσαλονίκης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τους μήνες Φεβρουάριο - Μάρτιο του 2013, ενώ οι συμμετέχοντες/ουσες επιλέχθηκαν με τη μέθοδο της απλής τυχαίας δειγματοληψίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαίωσαν την ερευνητική υπόθεση που υποστήριζε ότι οι εικαστικές τέχνες επιδρούν θετικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων, σύμφωνα με τις προσωπικές απόψεις – ιδέες, εκτιμήσεις και εμπειρίες των εκπαιδευτικών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Ανάπτυξη παιδιών προσχολικής ηλικίας, συμβολή εικαστικών τεχνών

EARLY CHILDHOOD EDUCATORS' VIEWS ON THE CONTRIBUTION OF PLASTIC ARTS TO PRESCHOOL EDUCATION

ABSTRACT

The purpose of this study was to explore the kindergarten teachers' beliefs regarding the contribution of plastic arts to development in a preschool aged child. It was investigated whether the participation of an infant in creative and artistic activities plays a determinant role to his/her development in all sectors, such as the psychokinetic, the linguistic, the mental, the aesthetic etc. The questionnaire that was used for the data collection consisted of questions and the sample were eighty kindergarten teachers of the city of Thessaloniki. The research took place from February to March 2013. It is worth referring that according to the results obtained from the analysis of the questionnaires, the hypothesis that plastic arts contribute positively to the holistic preschool age children's development was confirmed.

KEY WORDS

Development in a preschool aged child, contribution of plastic arts

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι εικαστικές τέχνες είναι μέρος της ζωής μας αλλά και το υπολίτισμό υ μας. Είναι το μέσο που εκφράζει τις εμπειρίες, τις ιδέες, τα συναισθήματα των ανθρώπων και θέτει σε λειτουργία τις αισθήσεις, τη μνήμη και την αντίληψη (ΥΠΕΠΘ - ΠΙ, 2010). Για τους λόγους αυτούς κρίνεται απαραίτητη η εικαστική εκπαίδευση ξεκινώντας από την πρώιμη παιδική ηλικία μέχρι και το τέλος της σχολικής ζωής.

Η διδασκαλία του μαθήματος των εικαστικών τεχνών στο σχολείο δεν έχει μόνο ως στόχο τη δημιουργία ποικίλων αντικειμένων, αλλά επιδιώκει την επαφή των παιδιών με τη δημιουργική

έκφραση (Daucher και Seits, 2003). Η μάθηση των εικαστικών τεχνών έχει ως βάση την αξιοποίηση των ικανοτήτων, των εμπειριών και των ενδιαφερόντων των παιδιών, αφού στοχεύει και στη διαμόρφωση των αισθητικών και πολιτιστικών αξιών αναγκαίων για την ολοκλήρωση της προσωπικότητάς τους (ΥΠΕΠΘ - ΠΙ, 1998).

Οι εικαστικές τέχνες διακρίνονται σε δύο τομείς, τις δραστηριότητες δημιουργίας και τις δραστηριότητες παρατήρησης. Μέσα από τη δημιουργία επιτυγχάνεται η εικαστική έκφραση του νηπίου, η επαφή του με το περιβάλλον και την τέχνη, καθώς και η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων (ΥΠΕΠΘ - ΠΙ, 2010). Η εικαστική αγωγή στοχεύει να φέρει το παιδί σε επαφή με την καλλιτεχνική δημιουργία, να αναπτύξει την οπτική αντίληψη, τη φαντασία, τη δημιουργικότητά του αλλά και να οξύνει την παρατηρητικότητά του και να καλλιεργήσει την αισθητική του κριτική (Πιλιόγκου, 2010).

Οι δραστηριότητες εικαστικής αγωγής δε θα πρέπει να κατευθύνουν το παιδί να εκφράζεται μόνο καλλιτεχνικά, αλλά και να το βοηθούν να αξιολογεί τα έργα τέχνης (Κακανά & Σιμούλη, 2008). Μέσω των εικαστικών τεχνών τα παιδιά προσχολικής ηλικίας καλούνται να αποκτήσουν ικανότητες, ιδέες και εμπειρίες μέσα από την παρατήρηση και τη δημιουργία. Καλούνται όμως και να εμπιστευτούν, να εκτιμήσουν τις ιδέες των άλλων, κυρίως όμως να αποδεχτούν και να σεβαστούν το οτιδήποτε διαφορετικό (ΥΠΕΠΘ - ΠΙ, 2010).

Αξίζει να σημειωθεί ότι πολύ σημαντική είναι και η εξοικείωσή τους με τα διάφορα υλικά, η επιλογή και εφαρμογή κατάλληλων μέσων και υλικών, ώστε να δύνανται να αποδώσουν αυτό που επιθυμούν σε κάθε περίπτωση (Παπαδοπούλου, 2004).

Για να επιτευχθούν όλα αυτά στο σχολικό πλαίσιο ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού στην εικαστική αγωγή του παιδιού είναι πολύ σημαντικός, συνάμα όμως και περίπλοκος (Ρόμπινσον, 1999). Εκπαιδευτικοί της αισθητικής αγωγής ήταν και εξακολουθούν να είναι οι νηπιαγωγοί της τάξης. Μη ειδικοί στην πλειοψηφία τους προσπαθούν να καλύψουν τις ανάγκες πάνω στο συγκριμένο θέμα καταφεύγοντας σε πηγές οι οποίες προτείνουν τυποποιημένες λύσεις (Παπαδοπούλου, 2004). Ο/Η εκπαιδευτικός χρειάζεται να αναπτύξει μια λεπτή ισορροπία μεταξύ ελευθερίας και αυθεντίας, αλλά παράλληλα να φροντίσει να μη συμβαίνει οτιδήποτε στο όνομα της προσωπικής έκφρασης ή της δημιουργικότητας. Από την άλλη δεν πρέπει να επιβάλει στα παιδιά άκαμπτες δομές ιδεών και μεθόδων (Ρόμπινσον, 1999).

Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν γενικά δύο τομείς ευθύνης στις τέχνες. Ο πρώτος είναι να συμπεριλαμβάνουν τις τέχνες στην καθημερινότητα των παιδιών, καθώς τα παιδιά προσχολικής ηλικίας εκφράζουν τη χαρά τους μέσα από την κίνηση, το ρυθμό, τα σχήματα και τα χρώματα, την παραγωγή ήχων. Συγχρόνως όμως να τα ενθαρρύνουν να θεωρήσουν τα ενδιαφέροντα αυτά ως σημαντικό μέρος της σχολικής ημέρας. Ο δεύτερος τομέας είναι ότι ο/η νηπιαγωγός θα πρέπει να αναπτύσσει την πίστη και τις ικανότητες στις δραστηριότητες αυτές (Ρόμπινσον, 1999).

Οι μορφές αισθητικής αγωγής που εφαρμόζονται στο σχολικό περιβάλλον είναι το ιχνογράφημα, η πηλοπλαστική, οι χειροτεχνικές εργασίες κ.ά. Οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες συμπεριλαμβάνονται σε κάθε πρόγραμμα προσχολικής αγωγής όπου, μέσα από την τέχνη, βοηθούν τα παιδιά να αναπτύξουν την καλλιτεχνική τους έκφραση καθώς και τη δημιουργικότητά τους (Σίλλερ & Ροσσάνο, 1993). Επίσης, μέσα από τις δραστηριότητες, τα παιδιά αποκτούν γνώσεις που τα βοηθούν να δημιουργήσουν καθώς και να γίνουν παρατηρητές ξένων δημιουργημάτων (Ντολιοπούλου, 2002).

Σημαντικοί εισηγητές των θεωριών για την αξία των εικαστικών τεχνών στην αναπτυξιακή πορεία των παιδιών είναι οι Luquet, Friedrich Froebel και Maria Montessori. Αυτοί οι εισηγητές ασχολήθηκαν με την ολόπλευρη ανάπτυξη του νηπίου μέσα από τις εικαστικές τέχνες και εφάρμοσαν μεθόδους που βοηθούν το παιδί να αναπτύξει διάφορες δεξιότητες και την ικανότητα να σκέφτεται, να φαντάζεται και να δημιουργεί ελεύθερα κάθε έμπνευσή του (Κόφφας, 1993; Βάος, 2000).

Η σημερινή πραγματικότητα, η εκπαιδευτική και πολιτιστική πολιτική περιλαμβάνει την αισθητική αγωγή στο πλαίσιο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Μέσα από ένα πλήθος δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται μέσα και έξω από το σχολείο, προσπαθεί να τονίσει τη σημασία και τη σπουδαιότητά της (Παπαδοπούλου, 2004).

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της συμβολής των εικαστικών τεχνών στη συνολική ανάπτυξη των παιδιών νηπιακής ηλικίας, μέσα από τις απόψεις νηπιαγωγών. Δηλαδή με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό, η συμμετοχή του νηπίου σε δημιουργικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες το βοηθάει να αναπτυχθεί σε όλους τους τομείς. Στη συγκεκριμένη έρευνα η υπόθεση που μπορεί να διατυπωθεί είναι αν οι εικαστικές τέχνες επιδρούν θετικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων, σύμφωνα με τις απόψεις των νηπιαγωγών, οι οποίες πηγάζουν από τις προσωπικές τους εμπειρίες και τα πιστεύω τους.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Δείγμα συμμετεχόντων

Οι συμμετέχουσες της έρευνας ήταν 80 νηπιαγωγοί που εργάζονται σε δημόσια και ιδιωτικά νηπιαγωγεία της πόλης της Θεσσαλονίκης. Ήταν όλες απόφοιτοι ελληνικών πανεπιστημίων ως προς το βασικό τίτλο σπουδών τους, ενώ από αυτές, μεταπτυχιακό τίτλο είχαν οι έξι, δεύτερο πτυχίο πανεπιστημίου είχαν οι τέσσερις, ενώ παράλληλα, η συντριπτική πλειοψηφία είχε πτυχία ξένων γλωσσών και πληροφορικής. Οι κάτοχοι πτυχίου ωδείου ήταν τέσσερις, ενώ τέσσερις ήταν και οι απόφοιτοι καλλιτεχνικού εργαστηρίου. Οι ηλικίες κυμαίνονταν από 25 ετών έως και 60 ετών.

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε από την ερευνητική ομάδα, η οποία δημιούργησε τη βάση δεδομένων στο Στατιστικό Πακέτο για τις Κοινωνικές Επιστήμες, SPSS 19.

Οι συμμετέχουσες επιλέχθηκαν με τη μέθοδο της απλής τυχαίας δειγματοληψίας. Οι δειγματοληπτικές έρευνες έχουν γρήγορο ρυθμό, χωρίς καμία οικονομική επιβάρυνση και είναι μια αποτελεσματική μέθοδος συλλογής στοιχείων για τη μορφωτική, κοινωνική κατάσταση των ανθρώπων, καθώς και για τις απόψεις τους και τη συμπεριφορά τους (Λαμπίρη, Δημάκη & Παπαχρίστου, 1995).

Μεθοδολογικός σχεδιασμός

Πρώτο βήμα για το σχεδιασμό της παρούσας ερευνητικής μελέτης αποτέλεσε η επιλογή του θέματος, που αφορούσε στην αναζήτηση της συμβολής των εικαστικών τεχνών στην προσχολική αγωγή.

Επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί ποσοτική μεθοδολογία για τη διερεύνηση των συγκεκριμένων ερωτημάτων, με εργαλείο συλλογής δεδομένων ερωτηματολόγια με ερωτήσεις τύπου κλίμακας Likert που δόθηκαν σε νηπιαγωγούς ιδιωτικών και δημόσιων νηπιαγωγείων της Θεσσαλονίκης. Το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο δίνει τη δυνατότητα στον/στην ερευνητή/ρια να προσεγγίσει ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού και αυτός ήταν ο λόγος που επιλέχθηκε σαν εργαλείο και στην παρούσα έρευνα. Η ποσοτική έρευνα χρησιμοποιείται ευρέως για την περιγραφή και εξερεύνηση του πληθυσμού που ερευνάται, έχοντας τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων της, αναδεικνύοντας την εγκυρότητα και αξιοπιστία τους (Robson, 2007).

Ερευνητικό εργαλείο

Το εργαλείο συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιήθηκε είναι ένα ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις τύπου κλίμακας Likert. Τα ερωτηματολόγια είναι ευκολότερα στην ανάλυση των δεδομένων τους, απαιτούν λιγότερο χρόνο κατά τη συμπλήρωσή τους και είναι ευκολότερο να διασφαλιστεί πλήρως η ανωνυμία των συμμετεχόντων (Σαχίνη - Καρδάση, 2007). Οι κλίμακες ιεράρχησης ή κλίμακες Likert είναι

σημαντικοί μηχανισμοί για τον/την ερευνητή/ρια διότι συλλέγονται ποσοτικά δεδομένα και διάφορες απαντήσεις σε μια ερώτηση ή δήλωση (Cohen, Manion & Morrison, 2000).

Για να εξασφαλιστούν έγκυρα και αξιόπιστα αποτελέσματα που έχουν σχέση με το θέμα που μελετάται σχεδιάστηκε το κατάλληλο ερωτηματολόγιο με τις απαραίτητες ερωτήσεις, όπου οι συγκεκριμένες έχουν σχέση με τις υποθέσεις της έρευνας, καθώς επίσης και τα δημογραφικά ερωτήματα του δείγματος. Ακόμα, οι ερωτήσεις που σχεδιάστηκαν έχουν σχέση με ειδικούς ορισμούς και λεξιλόγιο που αφορούν τις εικαστικές τέχνες έτσι ώστε, να υπάρχουν αρκετές ερωτήσεις σχετικές με το θέμα που ερευνάται, ώστε στη συνέχεια να επεξεργαστούν και να αναλυθούν οι απόψεις του δείγματος.

Στη συγκεκριμένη έρευνα, έπειτα από την ανασκόπηση συναφών βιβλιογραφικών πηγών δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο που χωρίζεται σε τρία μέρη. Το Α΄ Μέρος, περιλαμβάνει τα δημογραφικά στοιχεία, δηλαδή το φύλο, την ηλικία, το χρόνο προϋπηρεσίας, το χώρο εργασίας (δημόσιο ή ιδιωτικό νηπιαγωγείο) και το ατομικό μορφωτικό επίπεδο. Το Β΄ Μέρος αποτελείται από 30 ερωτήσεις σχετικές με το θέμα που ερευνάται. Οι ερωτήσεις αναφέρονται στο κατά πόσο οι δημιουργικές – καλλιτεχνικές δραστηριότητες συμβάλλουν στη συνολική ανάπτυξη και διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού. Συγκεκριμένα πόσο αναπτύσσονται οι τομείς της κοινωνικοσυναισθηματικής, νοητικής, γνωστικής, γλωσσικής, σωματικής ανάπτυξης (λεπτή κινητικότητα) και στην ελεύθερη προσωπική έκφραση του παιδιού προσχολικής ηλικίας ως δημιουργού. Τέλος το Γ΄ Μέρος, το οποίο αποτελείται από 8 ερωτήσεις, που αφορούν τα υλικά και τα είδη τέχνης.

Στην παρούσα μελέτη η δειγματοληψία έγινε τυχαία, αφού η τεχνική αυτή είναι αρκετά συνηθισμένη και αποτελεσματική για τη συλλογή πληροφοριών, καθώς το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο.

Στην έρευνα αυτή έχουν ληφθεί υπόψη όλα τα θετικά χαρακτηριστικά του ερωτηματολογίου κατά τη διαδικασία της δημιουργίας του, τα οποία οδήγησαν στην αποφυγή της όποιας μεροληψίας (Javeau, 2000).

Διαδικασία

Η προστασία και εμπιστευτικότητα των προσωπικών δεδομένων των υποκειμένων έρευνας απασχόλησε τις ερευνήτριες, ώστε να διασφαλιστεί ότι δεν υπάρχει κίνδυνος παρουσίασης των προσωπικών τους στοιχείων.

Ειδικότερα, κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο το οποίο δόθηκε σε νηπιαγωγούς όπου απάντησαν ανώνυμα, επιδεικνύοντας πλήρη σεβασμό στους κανόνες ηθικής δεοντολογίας έρευνας. Τα μόνα προσωπικά στοιχεία που δόθηκαν ήταν το φύλο, η ηλικία, τα χρόνια προϋπηρεσίας, ο φορέας εργασίας π.χ. ιδιωτικό ή δημόσιο νηπιαγωγείο και το ατομικό μορφωτικό επίπεδο.

Αρχικά ζητήθηκε από το/τη διευθυντή/ρια του νηπιαγωγείου να δώσει και γραπτώς τη συγκατάθεσή του, δηλαδή το γράμμα συνεργασίας για τη διεξαγωγή της έρευνας. Επίσης επιβεβαιώθηκε ο/η υπεύθυνος/η ότι τα αποτελέσματα θα χρησιμοποιηθούν μόνο για εκπαιδευτικούς και επιστημονικούς σκοπούς και ότι τα δεδομένα θα φυλαχθούν σε ένα ασφαλές μέρος όπου θα έχουν πρόσβαση μόνο οι ερευνήτριες. Επισημάνθηκε ότι θα τηρηθεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων και ότι τα αποτελέσματα δε θα χρησιμοποιηθούν ή δε θα δοθούν πουθενά, αλλά μόνο για την παρούσα εργασία (Ασπράκη, 2004).

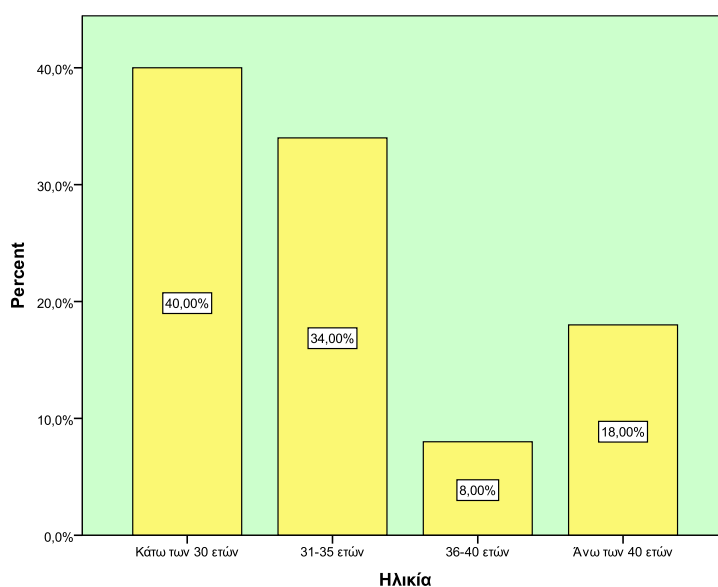
Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τους μήνες Φεβρουάριο - Μάρτιο του 2013. Μετά το τέλος της ερευνητικής διαδικασίας δόθηκαν ευχαριστίες στις νηπιαγωγούς που συμμετείχαν στη συγκεκριμένη έρευνα, με σκοπό τη μελέτη της συμβολής των εικαστικών τεχνών στην προσχολική ηλικία μέσα από τις προσωπικές τους απόψεις και ιδέες.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Με την ολοκλήρωση της συλλογής ερευνητικών δεδομένων, δημιουργήθηκε η βάση δεδομένων στο Στατιστικό Πακέτο για τις Κοινωνικές Επιστήμες, SPSS 19. Αριθμήθηκαν τα ερωτηματολόγια και οι μεταβλητές για να οργανωθούν τα δεδομένα. Το ερωτηματολόγιο είχε τις εξής τρεις κατηγορίες: δημογραφικά στοιχεία (φύλο, ηλικία, χρόνια προϋπηρεσίας, αν εργάζεται σε δημόσιο ή ιδιωτικό νηπιαγωγείο και ατομικό μορφωτικό επίπεδο), βαθμός συμφωνίας με τις προτάσεις που αφορούν τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες (Β' Μέρος) και βαθμός συμφωνίας με τις προτάσεις που αφορούν τα υλικά και τα είδη τέχνης (Γ' Μέρος). Οι αναλύσεις που έγιναν ήταν αναλύσεις συχνοτήτων για να βρεθούν οι επικρατέστερες τιμές των βαθμών συμφωνίας με τις προτάσεις του Β' και Γ' Μέρους. Αντίστοιχες ήταν και οι αναλύσεις των δημογραφικών στοιχείων, ωστόσο όμως, επιλέχθηκαν να παρουσιαστούν με τη μορφή ραβδόγραμμάτων για την καλύτερη αναπαράστασή τους.

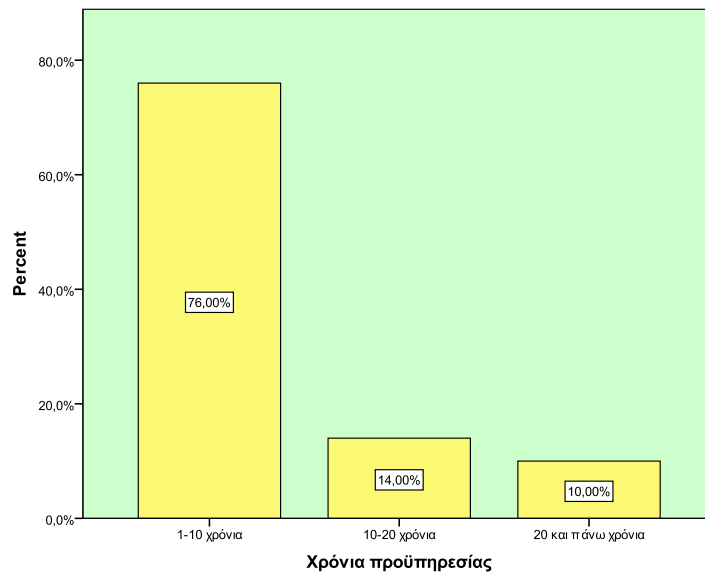
Η πρώτη ερώτηση των ερωτηματολογίων στα δημογραφικά στοιχεία αφορούσε το φύλο (άνδρας – γυναίκα) των υποκειμένων. Παρατηρήθηκε πως το σύνολο του δείγματος της έρευνας (100%, N=80) είναι γυναίκες νηπιαγωγοί. Αυτό έχει να κάνει με τον επαγγελματικό διαχωρισμό, την τάση των ανδρών και των γυναικών να συγκεντρώνονται σε επαγγέλματα σε ποσοστό μεγαλύτερο από αυτό που τους αναλογεί με βάση τη συμμετοχή τους στη συνολική απασχόληση (Blackburn R., Jarman J., 1997).

Το πρώτο ραβδόγραμμα αφορά την ηλικία των υποκειμένων έρευνας. Οι ηλικιακές ομάδες είναι τέσσερις (κάτω των 30 ετών, 31 – 35 ετών, 36 – 40 ετών και άνω των 40 ετών). Όπως παρατηρείται, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος είναι κάτω των 30 ετών, με ποσοστό 40%. Το 34% των ερωτηθεισών είναι μεταξύ 31 και 35 ετών, ενώ διαφαίνεται κατακόρυφη πτώση στις ηλικίες άνω των 40 ετών (18%). Μόνο τέσσερα άτομα, δηλαδή το 8% του δείγματος αποτελούν οι ηλικίες 36 – 40 ετών. Συνεπώς, εφόσον παρατηρείται ότι το 74% του δείγματος είναι κάτω των 35 ετών, άρα οι απόψεις και οι προτάσεις που θα προκύψουν από τα μέρη Β' και Γ' θα μπορούσε να αναφερθεί ότι εκφράζουν την άποψη της νέας γενιάς των νηπιαγωγών για τη συμβολή των εικαστικών τεχνών στην προσχολική αγωγή.

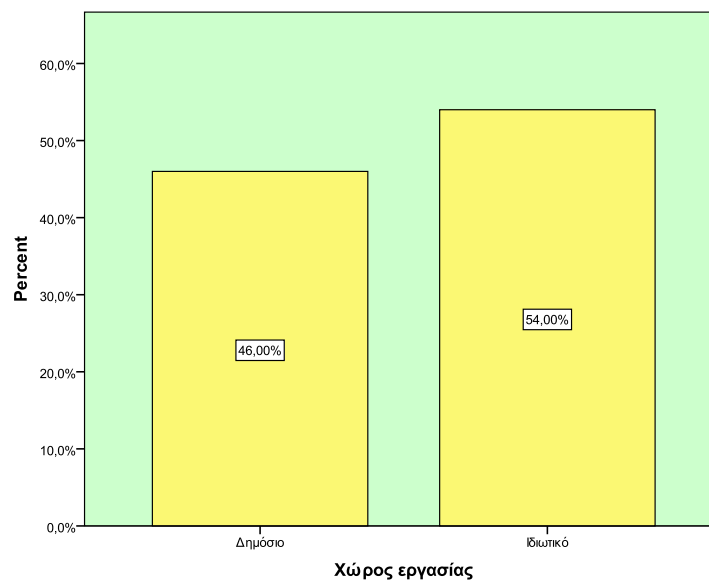
Ραβδόγραμμα 1.

Το δεύτερο ραβδόγραμμα αφορά τα χρόνια προϋπηρεσίας των νηπιαγωγών (1 – 10 χρόνια, 10 – 20 χρόνια και 20 και πάνω). Το μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνει η κατηγορία «1 – 10 χρόνια» με 76% ποσοστό, γεγονός που δείχνει ότι οι νηπιαγωγοί έχουν σχετικά μικρή προϋπηρεσία. Οι πιο χαμηλές τιμές παρατηρούνται στα «20 χρόνια και πάνω» (10%), ενώ με μικρότερη διαφορά ακολουθεί η κατηγορία «μεταξύ 10 και 20», που συγκεντρώνει ποσοστό (14%).

Ραβδόγραμμα 2.

Τέλος το τρίτο ραβδόγραμμα παρουσιάζει το χώρο εργασίας, αν εργάζονται σε ιδιωτικό ή δημόσιο νηπιαγωγείο. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος εργάζεται σε ιδιωτικά νηπιαγωγεία (54%), ενώ το 46% εργάζεται σε δημόσια νηπιαγωγεία. Κάτι που ίσως σχετίζεται και με την οικονομική κρίση και τη δυσκολία εύρεσης εργασίας στο δημόσιο τομέα περισσότερο σε σχέση με τον ιδιωτικό.

Ραβδόγραμμα 3.

Ως προς την ερώτηση που αφορά το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθεισών παρατηρείται ότι το σύνολο του δείγματος (N=80) έχει βασικό πτυχίο πανεπιστημίου. Από αυτούς, μεταπτυχιακό τίτλο έχουν οι 6, με ποσοστό 12% του συνόλου των περιπτώσεων, δεύτερο πτυχίο πανεπιστημίου έχουν οι 4 (8% του συνόλου), ενώ παράλληλα, η συντριπτική πλειοψηφία έχει πτυχία ξένων γλωσσών και πληροφορικής (88% και 70% του συνόλου αντίστοιχα). Οι κάτοχοι πτυχίου ωδείου είναι σε ποσοστό 8% του συνόλου (N=4), ενώ το ίδιο ποσοστό εμφανίζουν και οι απόφοιτοι καλλιτεχνικού εργαστηρίου.

Οι αναλύσεις συχνοτήτων για το Β' Μέρος του ερωτηματολογίου, που αφορά τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες, έδειξαν ότι οι νηπιαγωγοί απάντησαν θετικά (πολύ (4) και πάρα πολύ (5) στο ότι η συμμετοχή των παιδιών σε δημιουργικές – καλλιτεχνικές δραστηριότητες συμβάλλει στη συνολική

ανάπτυξη και στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Αυτό έρχεται σε συμφωνία με τον Οδηγό Νηπιαγωγού που αναφέρει ότι καθώς τα νήπια έρχονται σε επαφή με τις εικαστικές δραστηριότητες, μπορούν άμεσα να εκφραστούν και να επικοινωνήσουν εικαστικά, συμβάλλοντας έτσι, θετικά στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους (Δαφέρμου, Κουλούρη & Μπασαγιάννη, 2006).

Με τη βοήθεια της αισθητικής αγωγής καλλιεργούνται οι δημιουργικές δυνατότητες του παιδιού, όπως σωματικές, νοητικές, ηθικοκοινωνικές κ.ά. Ακόμα, η αισθητική ανάπτυξη βοηθά στην καλλιέργεια του νοητικού, γλωσσικού και συναισθηματικού του κόσμου (Κόφφας, 1993). Στο σημείο αυτό η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθεισών υποστηρίζει ότι οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες βοηθούν στην ανάπτυξη νοητικών, μυϊκών, αισθητηριακών λειτουργιών των παιδιών, διευρύνουν τις δυνατότητες επικοινωνίας μεταξύ τους, προωθούν τη δημιουργικότητα και αναπτύσσουν την εκφραστική κίνηση.

Οι νηπιαγωγοί υποστηρίζουν σε μεγάλο βαθμό [πολύ (4) και πάρα πολύ (5)] ότι οι εικαστικές τέχνες συμβάλλουν στην ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας και της αναπαραστατικής σκέψης των παιδιών. Επιπλέον, μεγάλα ήταν τα ποσοστά που έδειξαν ότι οι εικαστικές τέχνες βοηθούν τα νήπια να εκφράσουν με διαφορετικούς τρόπους αυτά που βιώνουν, σκέφτονται και αισθάνονται, αφού αυτές είναι το μέσο που εκφράζουν τις εμπειρίες, τις ιδέες και τα συναισθήματά τους (ΥΠΕΠΘ - ΠΙ, 2010). Στον ίδιο βαθμό υποστηρίζουν πως αναγνωρίζουν τα συναισθήματα των άλλων στην τάξη, καλλιεργούν τη φαντασία και τη συνεργασία μεταξύ των νηπίων και τέλος, διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο αυξάνοντας την ευφυΐα των νηπίων.

Στις προτάσεις που αφορούν στην επαφή των παιδιών με έργα τέχνης, οι ερωτηθείσες απάντησαν θετικά, υποστηρίζοντας ότι η επαφή των παιδιών με εικαστικά έργα προσφέρει πλούσια ερεθίσματα για την καλλιέργεια της αισθητικής τους (54%, N=27), δίνοντας την ευκαιρία να αναπτύξουν μία προσωπική σχέση με τον πολιτισμό τους (56%, N=28) αλλά και να γνωρίσουν και να σέβονται πολιτισμούς και κουλτούρες άλλων χωρών (44%, N=22), καλλιεργώντας έτσι την αισθητική κριτική τους (ΥΠΕΠΘ - ΠΙ, 1998).

Προκύπτει επίσης από την παρούσα έρευνα ότι οι νηπιαγωγοί πιστεύουν σε μεγάλο βαθμό (46%, N=23) ότι διερευνώντας τα υλικά, τα νήπια έχουν την ευκαιρία να κάνουν διαπιστώσεις για τις ιδιότητές τους, που συνδέονται με τις φυσικές επιστήμες. Αν τα υλικά μπορούν για παράδειγμα να αναμειχθούν ή όχι, αν διαλύονται, αν είναι μαλακά ή σκληρά κτλ.

Μέτρια στάση (30%, N=35) έδειξαν οι νηπιαγωγοί στην πρόταση που αναφέρει ότι τα παιδιά μαθαίνουν μέσα από τις εικαστικές τέχνες να εκτιμούν την καλλιτεχνική κληρονομιά. Ανάλογη ήταν η στάση τους (36%, N=38) και στην πρόταση που αφορά τον κοινωνικό ρόλο της τέχνης, υποστηρίζοντας ότι τα παιδιά συνειδητοποιούν τον κοινωνικό ρόλο της σε μέτριο βαθμό. Παρόλο που κάτι τέτοιο, όπως τονίζουν οι Δαφέρμου, Κουλούρη και Μπασαγιάννη (2006), μπορεί να επιτευχθεί με τη συμβολή της νηπιαγωγού, οργανώνοντας και πραγματοποιώντας επισκέψεις σε εκθέσεις, μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία λαϊκής τέχνης, πινακοθήκες και καλλιτεχνικά εργαστήρια. Με τον τρόπο αυτό τα νήπια θα έχουν την ευκαιρία να δουν και να σχολιάσουν έργα επώνυμων και λαϊκών καλλιτεχνών, επιδιώκοντας με κάθε επίσκεψη να έχουν αποκομίσει όσες περισσότερες γνώσεις και εμπειρίες είναι δυνατόν. Επίσης, η Ντολιοπούλου (2002), υποστηρίζει πως μέσα από αυτές τις δραστηριότητες, τα παιδιά αποκτούν γνώσεις που τα βοηθούν να δημιουργήσουν καθώς και να γίνονται παρατηρητές ξένων δημιουργημάτων.

Το Γ΄ Μέρος σχετίζεται με τα υλικά και τα είδη τέχνης. Η πλειοψηφία των ερωτηθεισών ισχυρίζεται ότι μέσα από την ενασχόληση των παιδιών με καλλιτεχνικές δραστηριότητες μπορούν να γνωρίσουν διάφορα υλικά (78%, N=39), να εξοικειωθούν με τη χρήση τους (70%, N=35) και να διερευνήσουν τις δυνατότητες τους (54%, N=27). Το εύρημα αυτό είναι πολύ σημαντικό, γιατί παρατηρείται η συμφωνία των νηπιαγωγών με τις οδηγίες του Αναλυτικού Προγράμματος, αποδεικνύοντας ότι οι νηπιαγωγοί ακολουθούν τις οδηγίες και τις προτάσεις του.

Επιπλέον, οι νηπιαγωγοί συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό με την πρόταση ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας μαθαίνουν να αναγνωρίζουν τα χρώματα (76%, N=36), καθώς επίσης και ότι έρχονται σε επαφή με άγνωστες τεχνικές και πρωτότυπα υλικά (62%, N=31). Θεωρητικά αυτό συνδέεται με το ότι τα παιδιά έχουν συχνές ευκαιρίες να πειραματίζονται με μαρκαδόρους, ξυλομπογιές, νερομπογιές, δαχτυλομπογιές, πλαστελίνη, πηλό κτλ., αλλά και να κάνουν δοκιμές και πειραματισμούς με χρώματα και σχήματα. Τα σχέδια των παιδιών εξελίσσονται, καθώς ζωγραφίζουν και σχεδιάζουν συχνά αλλά και καθώς μαθαίνουν τεχνικές, εξερευνώντας εργαλεία και υλικά (Δαφέρμου κ.ά., 2006).

Στη συνέχεια, επιβεβαιώνονται αυτά που αναφέρει ο Κόφφας (1993) αφού, παρατηρήθηκε θετική απόκριση και στις προτάσεις που σχετίζονται με τα είδη τέχνης όπως, να ξεχωρίζουν τα είδη υλικών συγκεκριμένων τεχνών (π.χ. της πλαστικής, πλαστελίνη, πηλός, γύψος) (64%, N=32). Οι χειροτεχνικές εργασίες έχουν άμεση σχέση με τις αισθήσεις της όρασης και της αφής αφού θέτουν σε λειτουργία και σε συνεργασία το μάτι με το χέρι. Με άλλα λόγια, μπορεί να ειπωθεί ότι, μέσω των αισθητήριων ασκήσεων, οι δραστηριότητες έχουν άμεση σχέση με τις πλαστικές και χειροτεχνικές εργασίες καθώς, επίσης, αναπτύσσουν και τη δημιουργική σκέψη του νηπίου (Κόφφας, 1993).

Στις προτάσεις που αναφέρουν πώς τα παιδιά μαθαίνουν την “ιστορία” διαφόρων υλικών και πώς εξελίχθηκαν στο χρόνο μέσα από την επαφή με τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες, αλλά και πώς οι εικαστικές – καλλιτεχνικές δραστηριότητες εξοικειώνουν τα παιδιά με είδη παραδοσιακής – σύγχρονης τέχνης (π.χ. κεραμικά, ξυλόγλυπτα, πίνακες ζωγραφικής κτλ.), τότε εμφανίζεται ένα εύρος απαντήσεων όπου επικρατέστερη είναι η θετική στάση (πολύ – πάρα πολύ) με ποσοστά 64% για την πρώτη πρόταση και 88% για τη δεύτερη. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε αυτές τις δύο προτάσεις ορισμένες ερωτηθείσες αποκρίθηκαν με αρνητική στάση (καθόλου – λίγο) με ποσοστά 8% και 12% για τις δύο προτάσεις αντίστοιχα.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της επίδρασης των εικαστικών τεχνών στην αναπτυξιακή πορεία και εξέλιξη του νηπίου, σύμφωνα με τις απόψεις των νηπιαγωγών. Με την ολοκλήρωση της μελέτης επιβεβαιώθηκε η ερευνητική υπόθεση που υποστήριζε ότι οι εικαστικές τέχνες επιδρούν θετικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων, σύμφωνα με τις απόψεις των νηπιαγωγών οι οποίες πηγάζουν από τις προσωπικές τους εμπειρίες, τα πιστεύω τους και την καθημερινή τους επαφή με τα παιδιά στο χώρο του νηπιαγωγείου. Τα ευρήματα της έρευνας συμφωνούν με την υπάρχουσα βιβλιογραφία στη συγκεκριμένη θεματική περιοχή που μελετήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας. Τα αποτελέσματα της έρευνας συμφώνησαν με την άποψη ότι, η ενασχόληση των παιδιών με καλλιτεχνικές δραστηριότητες το βοηθούν να αναπτυχθεί σε όλους τους τομείς, όπως στον ψυχοκινητικό, στο νοητικό – γλωσσικό, στον αισθητικό (Κόφφας, 1993).

Λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα της έρευνας, ορισμένες προτάσεις που θα μπορούσαν να γίνουν προς τους/τις νηπιαγωγούς είναι ότι εκτός από την ατομική εικαστική εργασία που λαμβάνει χώρα στην τάξη, να προωθείται η δημιουργική απασχόληση των παιδιών σε ομάδες καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, ώστε τα παιδιά να διευρύνουν τις δυνατότητες επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ τους, να ανταλλάσσουν απόψεις, να παρουσιάζουν και να ασκούν κριτική στα έργα τους, καθώς και στα έργα των άλλων, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας και του προφορικού λόγου. Επίσης, προτείνεται να εμπλέκουν οι νηπιαγωγοί στις καλλιτεχνικές δραστηριότητες των νηπίων διάφορα υλικά και χρώματα από διάφορα είδη παραδοσιακής και σύγχρονης τέχνης.

Η έρευνα υλοποιήθηκε στο βαθμό που είχε αρχικά σχεδιαστεί, ενώ τα στάδιά της (σχεδιασμός, μεθοδολογία, ανάλυση δεδομένων) πληρούσαν τα κριτήρια της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας, δεδομένου ότι, το εργαλείο σχεδιάστηκε σωστά και τα ευρήματα που προέκυψαν από αυτό, αναλύθηκαν με τον τρόπο που ορίζει η Στατιστική Ανάλυση για τις ερωτήσεις τύπου Likert.

Με την ολοκλήρωση της έρευνας επιβεβαιώθηκε η ερευνητική υπόθεση που υποστήριζε ότι οι εικαστικές τέχνες, η αισθητική αγωγή στο χώρο του νηπιαγωγείου επιδρούν θετικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων, σύμφωνα με τις προσωπικές απόψεις – ιδέες, εκτιμήσεις και εμπειρίες των εκπαιδευτικών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ασπράκη, Γ.Ε.(2004). Επαγγελματική ηθική και δεοντολογία στην κοινωνική ανθρωπολογία. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 115, 157-180.
- Βάος, Α. (2000). *Εικαστική Αγωγή στην ελληνική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Blackburn R. M., Browne J., Brooks B. & Jarman J.(2002). Explaining gender segregation. *British Journal of Sociology*, 53 (4).
- Cohen, L., Manion, L. & Morriison, K.(2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Daucher, H. & Seitz, R.(2003). *Διδακτική των εικαστικών τεχνών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π. & Μπασαγιάννη, Ε.(2006). *Οδηγός Νηπιαγωγού. Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί, Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΟΕΔΒ).
- Κακανά, Δ. & Σιμούλη Γ. (2008). *Η προσχολική εκπαίδευση στον 21 αιώνα*. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Κόφφας, Α. (1993). *Δραστηριότητες αισθητικής αγωγής στο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Β΄ Έκδοση.
- Λαμπίρη, Ι., Δημάκη, Θ. & Παπαχρίστου Κ.(1995). *Κοινωνικές έρευνες με στατιστικές μεθόδους*. Αθήνα – Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σακκουλά.
- Ντολιοπούλου, Ε. (2002). *Σύγχρονες τάσεις της προσχολικής αγωγής*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Javeau, C. (2000). *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο - Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Παπαδοπούλου, Μ.(2004). *Το πρόγραμμα της Έλλης Τρίμη για παιδιά Προσχολικής και Σχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Αδελφοί Κυριακίδη.
- Πλιόγκου, Β.(2010). Από το μηχανισμό των Αντικυθέρων...στο Μιρό και το έργο του: εκπαιδευτικά προγράμματα Τελλόγλειου Ιδρύματος Τεχνών Α.Π.Θ. *Εικαστική Παιδεία: Περιοδική Έκδοση της Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων Μέσης Εκπαίδευσης*, Νο 26, σ. 184-189.
- Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ρόμπινσον, Κ.(1999). *Οι τέχνες στα σχολεία*. Αθήνα: Καστανιώτης-Αισθητική Αγωγή.
- Σαχίνη - Καρδάση, Α.(2007). *Μεθοδολογία έρευνας, εφαρμογές στο χώρο της Υγείας*. Αθήνα: Βήτα.
- Σίλλερ, Π. & Ροσσάνο Τ.(1993). *Δημιουργική απασχόληση στο Νηπιαγωγείο και στον Παιδικό Σταθμό* (μτφρ. Δέσποινα Πρίνια). Αθήνα: Πατάκη.
- ΥΠΕΠΘ-ΠΙ (2010). *Πρόγραμμα Σπουδών Εικαστικών Τεχνών Κύπρος*: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- ΥΠΕΠΘ - ΠΙ, (1998). *Ενιαίο πλαίσιο προγράμματος σπουδών αισθητικής αγωγής*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Στοιχεία επικοινωνίας:

Αλεξάνδρα Μαραβέλη, alexandramaraveli@gmail.com

Ευαγγελία Σβίρου, euaggelias@windowslive.com

Βασιλική Πλιόγκου, pliogoun@eled.auth.gr